

DVAKRÁT NEJ -

Dvojici dvou protiv - nejlepší a nejhorší knihy poslední doby - tvoří dnes dokumentární svazky.

NEJ - LEPŠÍ:

V rukopisné řadě OPUS /zkratka: Opsáno pro účele studijní/ shromáždil Zdeněk Hrubý dokumenty, které nazval "Rozloučení s Jaroslavem Seifertem". /Týž autor připravil před časem svazek "Básník svobody a lidskosti" se Seifertovým projevem k Nobelově ceně a dalšími statěmi podávajícími plastický obraz jeho básnického díla i veřejné činnosti/.

"Rozloučení" je uvedeno poslední Seifertovou básní - "Snem" ze října 1985. "Stať "Básník národa" pojímá Seifertovu poezii jako "svědkyni českého osudu". "10. ledna 1986" je název další kapitoly. v níž autor sleduje poslední měsíce básnickova života, jeho boj s nemocí i smrt. Citaci i rozbor soukromého a oficiálního úmrtního oznámení i některé další doklady/ např. soustrast Charty 77/ obsahuje třetí část. V "Posledních básních lásky a svobody" kromě charakteristiky jeho závěrečných sbírek spojuje autor Seifertovu poezii s jeho posledními roky života a osvětluje i z autentických dokladů některé básnickovy zásadní názory /např. s jakým přístupem napsal "Všechny krásy světa" apod./ "Hold Prahy" líčí věcně i vzrušeně rozloučení obyvatel města, které Seifert tolik miloval, se svým básníkem, a přechází pak v části "V Domě umělců" k popisu oficiálního pohřebního aktu a cituje projevy M. Klusáka a J. Pilaře nenechávaje je ovšem bez přesvědčivé kritiky.

K vrcholu tohoto svazku patří i kapitoly "Loučení v chrámu sv. Markéty", "Cesta do Kralup" a "Do rodinného hrobu". Čteme tu projevy obou kněží celebrujících pohřeb, vyznání J. Skácela i další doklady. Svou pietou, ale i věcností, často ovšem přerůstající do rozechvělého niterného patosu, jsou to popisy, jež přesáhly zřejmě i původní záměr a tvoří vzrušující i pravdivý doklad, jenž bude mít vždy své místo v české literární historii.

Kapitola "Po pohřbu" je pak krátká, nicméně přesvědčující část, v níž se dočteme o snaze potlačovat úředními pokyny Seifertovo dílo. V závěrečném oddílu vlastního textu "Nezničitelná poezie" Zdeněk Hrubý charakterizuje znovu Seifertovu poezii jako "sílu českého ducha". Zůstane vždy i "plamenem naděje".

Z odstavu několika měsíců čteme nyní i část "Několik dokladů" připomenou až po závěru vlastního rukopisu. První polemika "O tzv. přátelství" drtí na padrt samolibé vychloubání jistého činitele, který se vydával za Seifertova přítele. Jeho přítelíčkování a odporové "jarouškování" je přibito na pranyř konkrétními dokumenty svědčícími, komu a čemu tento intrikán sloužil a jak to ve skutečnosti bylo s vydáváním Seifertových děl po roce 1969. "Nejen na okraj" je další kapitola sledující úřední poplach kolem udělení Nobelovy ceny a konečně "Dokument hanebnosti" si všímá tzv. odvolání Seifertova podpisu na prohlášení k budapeštskému kulturnímu fóru.

Krásné dokumentární fotografie z posledních měsíců života i z pohřbu doprovázejí tento svazek připravený v ušlechtilé úpravě a vazbě. Kniha čestná, věcná a čistá.

zd.k.

NEJ - HORŠÍ:

Ladislav Štoll, Z kulturních zápasů. Vzpomínky, rozhovory, portréty, stati, korespondence. Vydal Odeon k 65. výročí založení KSČ. Uspořádal za Štollova života Št. Vlašín, redaktoři J. Binder a Vl. Justl.

Pouze 1500 "povinných" výtisků tohoto titulu vydal Odeon, protože zájem knihkupců byl zcela mizivý. Nebylo by nutno zabývat se touto knihou vypravenou se značnou nakladatelskou péčí, kdyby přece jen v její šedi a nic neříkajících textech přecházel mimoděk doklad charakteristický pro L. Štolla i jeho dobu. Tento představitel propadl svým dílem již za svého života, což je ve společnosti ovládané mašinérií a všemohoucí propagandou zvláště pozoruhodné. Všechny jeho spisky byly otrocky poslušné dočasným liniím příslušného ÚVĚ, gottwaldovského, novotnovského, husákovského a "Láďa" vždy dovedl - jako ukázněný důstojník strany - postavit své myšlenky do pozoru a držet zakryt. Proto byl pověřován, jak to o sobě sám s hrdostí říká, "zásadními" projevy. Stačí připomenout jeho hanebný referát na spisovatelské konferenci v roce 1950 o tří-

ceti letech bojů za československou socialistickou poesii, typický příklad, jak se překrucuje pravda ad usum tzv. stranických potřeb. /Vlašín v tomto recenzovaném svazku tvrdí, že prý "bylo jeho zaměření často zkreslováno, a to jak dogmatickými přívrženci, tak formalistickými odpárci", což je ovšem nesmysl. Tento Štollův policejní raport se stal základním východiskem každé tehdejší literární a umělecké kampaně/.

Jako mnozí jeho političtí spojenci /Kopecký, Hendrych aj./ "vstupoval" i tento mladý obchodní akademik do literatury verši. Špatnými - ve sborníku si je zalíbeně cituje. Napsal i několik mizerných próz, detektivku, proti níž je Rodokaps literaturou vysoké úrovně, i povídky o aeroplánech, a vydal se pak cestou špatných básníků a prozaiků - dal se na kritiku a podobně jako třeba "romanopísece" Goebbels nebo "malíře" Hitler - na politiku.

Jako i jeho vzor St.K. Neumann projevoval se i Štoll vždy naprostou absencí vnímavosti. Literární dílo posuzoval podle kritéria, jak "slouží zájmům třídního boje". Proto s takovou vehemencí oba tito činitelé pořádali hony na avantgardu a moderní umění. Štoll ovšem v předmnichovské republice vždy jen tam, kam jeho talent dosáhl, v druhé, neřku-li třetí řadě subalterního ducha.

Listujeme-li stránkami Štollůva sborníku, znovu si připomínáme, jak strašně sterilní byla doba z počátku padesátých let. Lámaly se charaktery, servilnost Nezvalů, Konradů, Glazarové a dalších kvetla a rozvíjela se za odměny, laureátství - tehdy zavedené, řády a ceny i za pouhé poklepání na rameno.

Sborník přináší i doklady - a Štoll se tím dokonce ještě vychloubá - o likvidaci Karla Teiga. Korespondence citující dopisy E.F. Buriana, Zdeňka Nejedlého, J. Weila, K. Biebla a jiných - to je přímo otřesná přehlídka toho, kam až může i dobrý umělec svrhnout nejen strach, ten je koneckonců někdy pochopitelný, protože je lidský, ale totalitní jednostranná ideologie ozbrojená nekontrolovatelnou a všemohoucí mocí...

Vydaný sborník, jež Štoll předložil již za svého života k vydání a jemuž na svět pomáhal značný tlak ústředního sekretariátu, měl být vyvrcholem jeho "díla". Avšak místo paměti zůstala tu jen hromada neuspořádaného a notně dřevěného materiálu. Tam, kde by se dalo očekávat, že Štoll může říci leccos zajímavého z kulturně-politického vývoje, trpí náhle značnou zapomětivostí. Dál se hlásí k stalinismu, odpárci procesů z třicátých let mu jsou stále trockisty, dogmatismus padesátých let i jeho zločiny pokládá tento ranný i pozdní akademik za jev zcela v linii.

Pohled na tento Štollův posthumní odkaz je truchlivý. Člověk, který byl ještě nedávno "vrcholným zjevem" české literatury i politiky, končí v tomto sborníku, ale nejenom v něm, žalostně, ale i poprávu. Čas mu velmi brzy a spravedlivě vymezil jeho místo: je na okraji české literatury, ne-li v jejím propadlišti.

VĚC: UKRYTÍ OBYVATELSTVA

Před několika měsíci řehtal v pražských chodech vojenský šiml, až se okna třásla. Navíc promluvil hlasem vojáckým a řízným i s takovou výmluvností, že by to musel závidět i poručík Dub.

Oběžník, který poslal například místopředseda ONV v Praze 4 L. Tůma, zní takto:

"Všem vlastníkům rodinných a sokinových domů v Praze 4!

UKRYTÍ OBYVATELSTVA /technické zpracování plánu ukrytí/.

Na základě předpisu MNO CO 2-7/č ze dne 19.2.1983 a na základě branného zákona č. 73/1973 požaduje ONV a štáb civilní obrany zpracování vlastního plánu ukrytí... Vlastníci domů zpracují údaje, které jsou uvedeny v příloženém dotazníku a tento vyplněný dotazník zašlou nejpozději do 30. listopadu ... pro další zpracování. V případě nerespektování tohoto nařízení bude postupováno v souladu s platným zákonem."

Závěr oběžníku s kaprálskou rozeřvaností nařizuje:

"Jako přílohu k vyplněnému dotazníku předložíte náčrt půdorysu a řezu objektu včetně situace umístění stavby /výtah ze stavebních plánů/ s vyznačením prostoru určeného pro úkryt. Pokud nejsou k dispozici stavební plány, provedete náčrt s okótováním podle vzoru. - Příloha: dotazník, pracovní list."

A to vše-ihned, obratem, dokonale, bez odmluvy - v rámci příprav na mezinárodní rok míru, který se právě chystal...

SEVERUS